

Kjøbenhavns Beskrivelse udgivet Aar 1800

Afsnit 3

Kjøbenhavns

Beskrivelse

Af

Rasmus Nyerup

Professor i Litterærhistorien ved Kjøbenhavns Universitet

Fjerde Kapitel

Gjennemgang igjennem Kjøbenhavn paa langs og paa tværs

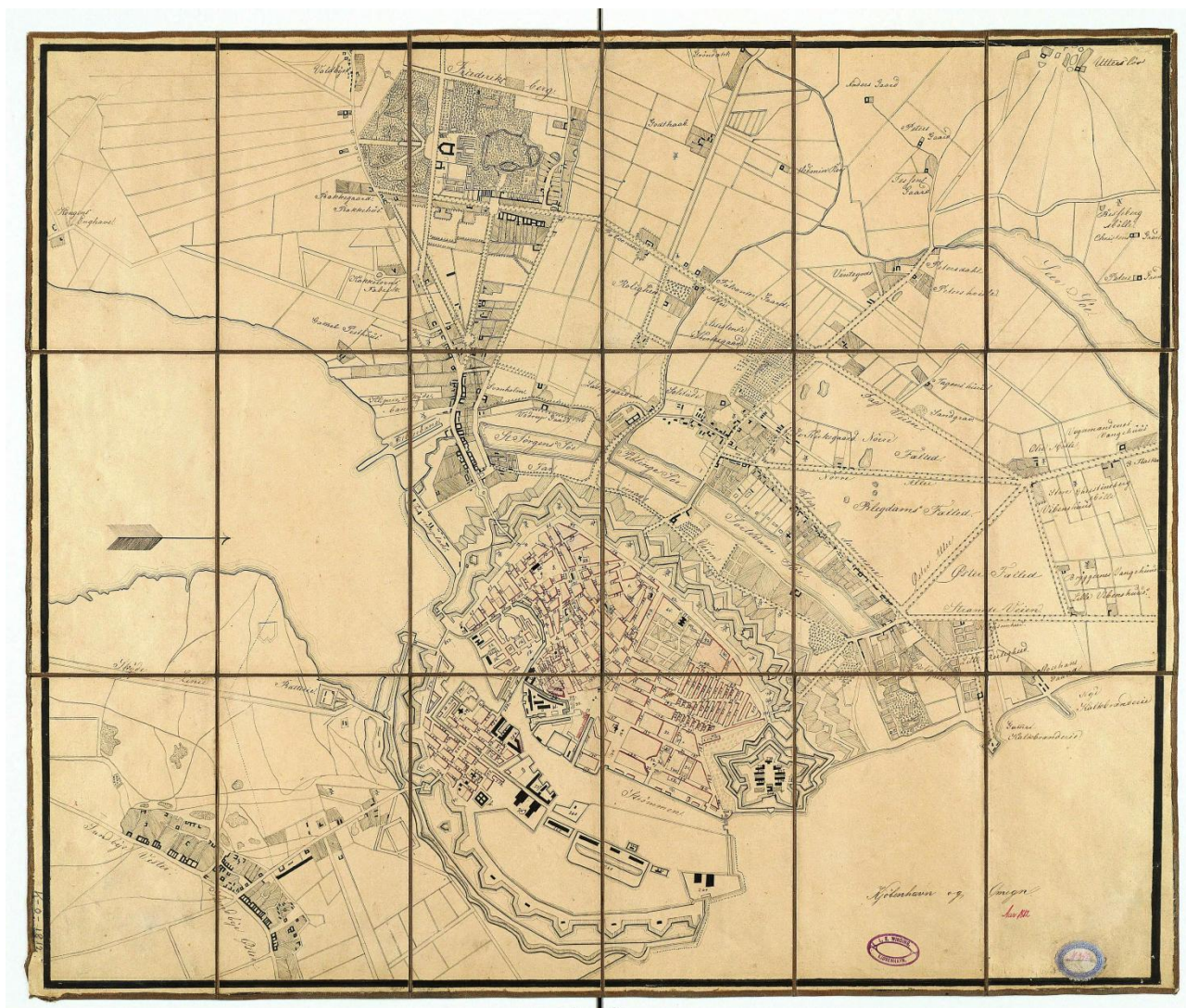
(En gang som man enten kan gaae paa Stenbroen, eller og hjemme i sin Stue ved hjælp af Byens Grundtegnung).

Der viser nu den af fine Ruiner oprejste Hovedstad sig, ligesom Fabelens Fugl Phønix der fremkommer af sin Aske, i fornyet og forherliget Skikkelse, og af nærmere Bekjendskab med den vil erfares, at det ikke blot er i Henseende til Bygninger den er bleven fornyet, men at den mod Aarhundredet Ende har alle Henseender gjort stærkeste Fremskridt til at vorde Mynster for mange andre Europas store Stæder.

Hvad denne Byes Gaders samt offentlige Bygningers og Pladsers locale Beliggenhed angaaer, da, isteden for at dvæle længe ved et tørt Navneregister, som kun med møje indprentes i Hukommelsen, erlanger man et mere anskueligt Begreb, naar man strax begiver sig ind i Byen. Den er aldeles ikke vanskelig at orientere sig i, da Pladserne og Gaderne have Navn paa Hjørnerne, Gaarde og Huse Rummer over Porte og Dørre, og da Kanaler Torve Kirker Slotte Pakhuse Linieskibe og Statuer tilhobe befinde sig i en saa passende Afstand fra hinanden, at man aldeles ikke forvildes, men har den bedste Anledning til, hist og her at vælge sig beqvemme Hvilepunkter for Indbildningskraften. Hertil kommer, at man kan følge en saa godt som lige Linie midt igjennem Byen, saavel fra Vester mod Øster som fra Nord mod Sønder, og derved paa sin Vandring støde næsten paa alt det Mærkelige som Byen har inden sine Volde.

Kjøbenhavns skjønneste Prospect er fra Søsiden af, og der seer man den ogsaa længst borte. Hvem der, som er Tilfældet med de fleste Rejsende, komme fra Landsiden af, fra Tydskland eller de danske Provindser, øjne vel Stadens højeste Kirkespire i en sex Miles Frastand; men da Byen ligger bag en Bakke paa en lav og sid Grund, og er omgiven af høje Volde, seer man den ikke ret, før man er den omtrent halvanden Fjerdingvej nær.

Kjøbenhavns Beskrivelse udgivet Aar 1800

København 1812

Naar den Rejsende, efter længe at have kjedet Sind og Øiene paa den ensformige Roeskilde - Landevej, har naaet den Bakke, som skjuler Staden og som enten af det der beliggende kongelige Slot kaldes Frederichsbakke eller af Landsbyen der tæt ved Valdbyybakke, nyder han det mest overraskende Syn, Med et Blik overskuer han alle Byens Taarne og høje Bygninger; Øen Amager paa den ene Side, paa den anden med Skibe besaaede Rhed; foran Staden en Mængde halvlandlige med Haver omringede Huse og Lystgaarde, bag ved den det 4 Mil brede Sund, som ved hin Side begrændses af de skaanske Kyster.

Den med adskillige smukke Bygninger og Alleer samt en Ærestøtte brammedende Forstad, Vesterbro kaldet, giver allerede et slag Forsmag paa Byens Pragt. Den første store Gaard paa højre Haand, naar man er kommen Friderichsber - Allee forbi, er anlagt af Hofpræst Christiani til det af ham oprettede Opdragelsesinstitut. Den tæt derved paa samme Side af Broen beliggende Bygning med det ved Stakitverk indhegnede Gaardsrum kaldes Skydebanen, og er Forsamlingssted for det saa kaldte Skydeselskab, som her har sine Øvelser, og tillige er det et af de mest søgte offentlige Tractersteder. - Det er i Rundingen strax foran Fæstningens Glacie oprejste Monument, bestaaende af en Obelisk af Sandsten, omgivet af 4

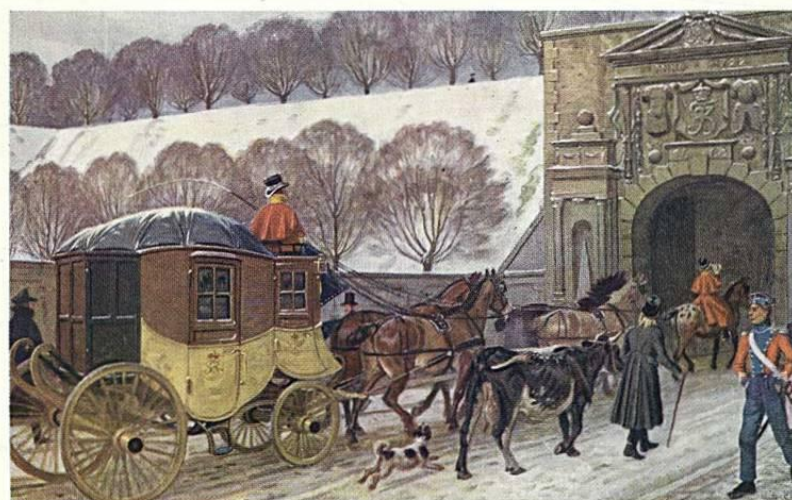
Kjøbenhavns Beskrivelse udgivet Aar 1800

allegoriske Billeder i overnaturlig Størrelse af italiensk Marmor, staaer til Anmindelse om den ved Christian den VII des Landbolovgivning formindskede Bondetrældom

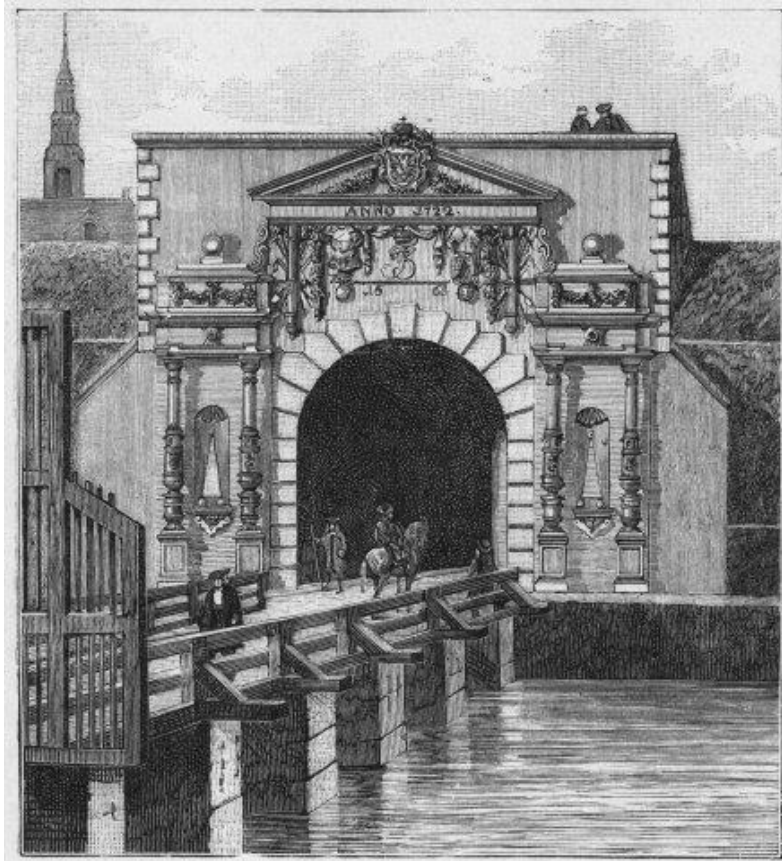
København set fra Valby Bakke

Vesterport, som er bygt af Friderik III, hvis Navn med Aarstal 1668 man læser derpaa, er den Port, igjennem hvilke der falder den stærkeste Færdsel af Reisende, Torvevogne, Ridende og Gaaende, da den vender ud til dem almindelige Landevej igjennem Sjælland. Hovedfasaden ud mod Marken er prydet med Krigsarmatur i hugne Steen, og har den arkitektoniske Mærkværdighed, eller rettere Bizarerie, at Hovedgesimsen bæres af Canonskaster istenfor af Piller. Allerøverst i Frontspicen staaer Kong Frederich IVdes kronede Navnciffre, og nedenunder Gesimset Aar 1722, i hvilket Aar den blev repareret.

R. Christiansen: Diligencen forer ud gennem Vesterport

Kjøbenhavns Beskrivelse udgivet Aar 1800

Er man kommen igjennem Porten, saa har man paa sin venstre Haand Vesterports - Vagt, hvor den med Extrapost ankommende Rejsende af den vagthavende Lieutenant bliver tilspurgt hvem han er. Paa højre Haand Halmtorvet, som har sit navn deraf, at Landmanden her om Torvedagene har Hø og Halm sal. Her pranges ogsaa med Heste. Pladsen, som forud ogsaa er brugt til Executioner, begrændses mod Sønden af Vartov - Hospital, en af Byens rigeste milde Stiftelser.

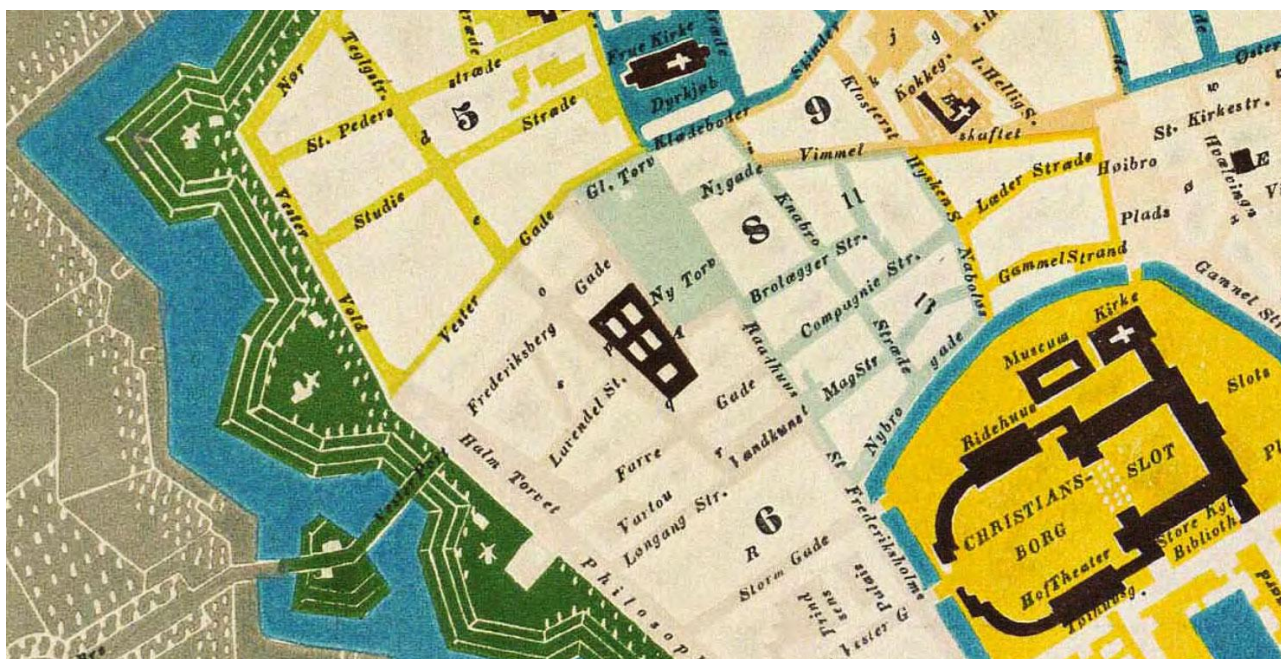
Halmtorvet lige indenfor Vesterport

Kjøbenhavns Beskrivelse udgivet Aar 1800

Ved Vesterport kan man strax danne sig et Begreb om den del af Kjøbenhavns Udseende, som er opbyggt efter Ildebranden 1795. Hvad Gade man tager op af, seer man anselige af Grundmur opførte Bygninger, mesteparten 3 Etager høje foruden Kjelderen. Gaderne ere temmelig brede, skikkelig godt brolagte, og forsynde med Fortog for Fodgjængere. Samme Gaders og Stræders Krumhed er en Levning fra Oldtiden, da hver bygde som og hvor ham tyktes, uden at have Begreb om skjønt Anlæg. Vel er der efter de to store Ildebrande for en Del raadet Bod paa denne Uregelmæssighed, men langt fra ikke tilfulde.

Gaden lige for Vesterport heder Friderichsberggaden, og har det Navn efter Slottet paa Valby - Nakke. Lidet skraas paa venstre Haand ligger Vestergade, ved hvis Ende den forrige Vesterport laae, og der endnu har dette Spor af sin fordums Rang som Indkjørselsport, at her ere 3 privilegerede Herberger- eller Gjæstgivergaarde, som især have Søgning af Proprietairer Forpagtere Præster og andre Landmaænd.

Begge Gaderne, saavel Friderichsberg - som Vestergaden, beboes forrresten især af Hørkræmmere Isenkræmmere Urtekræmmere Farvere og andre Borgere, hvis Næringsdrift meget belives af de fra hele Sjælland hidstrømmende Landmænds Søgning. Begge Gaderne føre til et og samme Sted, nemlig til det af sin Ædle ærværdige, og med saa mange smukke Gaarde bebyggede saakaldte Gammel Torv.

Her har man paa sin venstre Haand en (siden Ildebranden 1795 noget forfalden) Fontaine, omgivet med et kostbart og konstigt Jerngitterverk. Kjærlighedsbillede af forgyldt Bronze med et Barn ved Haanden giver de springende Vandstraaler, og Kobber bækkenet, som Billedet staaer i, har adskillige Aabninger, som igjen slippe det nedspringende Vand. Ved højtidelig Lejligheder spille Straalerne med nogle forgyldte Trækugler.

Paa denne Plads stod, paa højre Haand saasnart man kom ud af Friderichsberggaden, Stadens Raadhus eller Raadstue, som efterat den fa Kong Christian IV 1605 opførte Bygning 1728 var den bleven ødelagt, Kong Frederich IV paa den samme Grund lod opbygge. Her holdtes Politiretten, forsamledes Magistraten, forvaredes Statens Arkiv, her var Brandassurancecontoir, Raadstu- skrivestue, Statens almindelige Overformynderie, og andre slige almennyttige Indretninger. Item foretoges den almenskadelige Tallotteritrækning, under Poukers og Trompeters Lyd, paa en Forhøjning som var udenfor Raadhuset.

Kjøbenhavns Beskrivelse udgivet Aar 1800

Københavns Rådhus 1728 - 1815

Bagved Raadhuset eller paa Raadhusets søndre Side laae det saakladede Ny - Torv, som ikke var ældre end fra 1648, og som nu, tilligemed den Grund Raadhuset stod paa, efter Ildebranden 1795 er slaaet til det saa kaldte Gammel - Torv. Derved er fremkommen en, rigtig nok højst uregelmæssige, men tillige saastor og rumelige en Plads, som der behøvedes til Stadens Hovedaxeltorv, hvor Landmanden fører sit Korn sim Haugefrugt og sine Fedevare til Torvs, og blive derimod hos de runden om Torvet og i begge Indkjørselsgaderne boende Kjøbmænd Kræmere Marschandisere og Kjeldermænd forsynet med Hør Hamp Tjære Jern Sild Brændevin Allenkram Specerier og hvad andet han behøver til Retourvare.

Vesten for den Del af Pladsen som forud hed Nytorv laae en i sin Tid anselig Bygning, nemlig Wajsenhuset med samt sit Apothek og Bogtrykkerie. Disse to sidstnævnte Appendixer til Wajsenhuset ere igjen op bygte efter Ildebranden, der førstnævnte paa Hjørnet af Torvet og Friderichsberggade, det andet på hjørnet af Torvet og Slutteriesgaden. Men selve Hovedbygningen, hvor Halvandet Hundrede Børn tilforn wajsenhusmæssig gjordes til Krøblinger paa Legeme og Sjæl, ligger endnu i Ruiner. Efter Sigende skal Pladsen være bestemt til der at opføre en ny Raadstuebygning.

Torvet støder i alt til 7 Gader og Stræder, og deriblant mod Norden til Nørregade, hvor strax forbi Hjørnet Bor Fruekirkes 394 Fod høje Taarn og Spir, som er det højeste i Byen, knejser imod Skyerne.

Fra Torvet af kommer man, paa sin Vandring øster paa, først til Nygade, saaledes kaldet fordi den er ny anlagt efter Ildebranden 1728 for af lette Communicationen imellem Vimmelskiftet og Gammeltorv. Tilforn var her tillukt med Bygninger, og der var ingen anden Vej end igjennem Klædeboderne og Skovbogade.

Den korte Nygade fører til Vimmelskiftet.

Kjøbenhavns Beskrivelse udgivet Aar 1800

Denne Gade endes ved tvende Tværgader, hvoraf den paa venstre Haand heder Klosterstræde af det for Reformationen i dets øverste Ende beliggende Graabrødekloster; og den paa højre Haand Hyskenstræde.

Nu tager en Gade sat som paa Gadehjørnerne fører Navn af Amagertorv; en upassende Benævnelse som daglig Talebrug flytter neden for lille Helligøjststræde, hvor det allerede er tidligt nok at begynde at tænke paa et Torv.

Af de største og anseeligste Bygninger som man har seet fra Vesterport af og hertil, er der neppe nogen (maske Capitain Langes paa Gammeltorv midt imellem Nygade og Klædeboderne undtagen) som overgaaer det Professor og Apotheker Manthey tilhørende Løveapothek, hvis Navn læses i Billedbibelmaner (ved Afbildning af en Løve og Ordet Apothek) ovenover Indgangen. Skade, at saa prægtig en Gaard ligger paa et Hjørne, og ikke vender sin stolte Hovedfasade mod Adel - eller Hoved - gaden, men mod en Sidegade.

Paa den Gade Amagertorv kaldet ligger paa højre Haand anden Gaard fra Apotheket det af Klædekræmmer Albert Petersen 1755 oprettede Petersenske Jomfrukloster, og ligeoverfor ligger Helligøjsts Kirke, hvis gothiske Portaler, som ere zirede med Steen - Billedhuggerarbejde, er den Levning af Kirkens Prydelser, som Ildsluerne sparede 1728.

Man passerer forbi en stor Mængde Silke og Klædekræmmerboutiker, som her ere pakkede oven paa hinanden, fordi det ansees som et nærsom Sted i Byen, og saa staaer man da endelig mit paa det Torv, som har sit Navn Amagertorv af Amagerne, der fra Arildstid her har havt deres Stade, fordum med Fisk, og fra Christian den 2dens Tid af med Melk og Havesager.

Dette Torv kan ansees for omtrent at have været Centrum af de gamle Kjøbenhavn, og var næst efter Gammeltorv de ældste i Byen. Det gaaer nu siden Ildebranden 1795 ud i et med Højbroplads, som har sit Navn af den Bro Højbro kaldet, der fører til Slotspladsen. Højbropladsen indbefatter de to Stræder Højbrostræde og Store Færgestræde samt Grunden, hvorpaa de imellem disse to Stræder opførte Bygninger stod.

Blant de denne skønne store Plads bekrandsende Bygninger fortjene ingen at udmærkes undtagen Directeur og Universitets - Bogtrykker Schultz for sin ædle Simpelheds Skyld, og Grosserer Frederici's, der er bygt paa det Sted, hvor før sidste Ildebrand stod den gamle gothiske Bygning, som, fordi den svenske General Stenbock der sad fangen i Frederich IV des Tid, i daglig Tale var bekjendt under Navn af Stenbukkens Gaard.

Fra Højbroplads skuer Vandreren paa Hin Side Højbro de næsten Forgjængeligheden trodsende Mure af det for sin store Pragt og umaalelige Omfang saa navnkundige Slot Christiansborg, og østen for Pladsen de overblevne Levninger af den ved sin Ældre ærværdige Nicolai Kirke. Han hænger et Par Minutter ved Tnken om menneskelige Verkers Forgjængelighed, efter hin Digters Udsagn: mortalia sacra peribundt, og lader saa igjen Synet sysselsætte sig med andre Gjenstande. Naar han vender sig mod Slottet, har han paa sin venste Haand langs med Canalen en Række prægtige Bygninger, hvoriblant Gjæstgiver Løbels og svensk Consul Gustmejers især udmærke sig ved smuk Arkitektur. Paa højre Haand ligeledes langs med Stranden, som her kaldes Gammelstrand, er Fisketorvet, hvor Fersk og salt Vands Fisk daglig salholdes.

Kjøbenhavns Beskrivelse udgivet Aar 1800

Fisketorv på Gammel Strand 1820

Amager Torv med Nicolaj Kirke

En af de Gaarde paa Amagertorv, nemlig No 3 eller den 3die fra Hjørnet af Amagertorv og Kjøbmagergade, er derved mærkelig, at den øverst paa Gavlen, der vender ud mod Torvet, har Aarstal 1616, som er det ældste der findes paa nogen Bygning i Byen. Overhovedet er der kun faa Bygninger ældre end fra Christian IVdes Tid, oh paa de faa som her er, er Byggeaaret ikke tilkjendegivet.

Kjøbenhavns Beskrivelse udgivet Aar 1800

Den lange Østergade kan ikke længe opholde en Rejsende. Den har ingen ordentlige Bygninger uden Hog og Stads - Rettens Gaard skraas for et lidet Stræde St. Jørgensgade kaldet, og den mærkeligste fra Arkitekturens Side er No. 11 paa højre Haand, byggt af Hofarkitekt Kirkerup, og nu tilhørende Vinhandler Bech.

Paa denne Gade og allerhelst i de tilstødende Tværgader er det, at man støder paa Bygningskonstens ældste Mindesmærker, hvis Alder dog neppe strækker sig højere op i Tiden end til Friderik den Ildens Regjering.

Snæverheden i de ti sidste Tværgader paa venstre Haand, hvoraf den første heder Christenbernikovstræde og den anden Peter Madsens Gang, pege ogsaa paa en Old, da den Mængde af Vogne og Karetfærdsel endnu ikke havde gjort de brede Gader saa nødvendige. Benævnelsen Gang hentyder ogsaa paa en snæver Passage, hvis Bestemmelse er til at gaae eller højst at ride igjennemmen ikke til at vende i med en med for Heste bespændt Kareth.

Østergade løber ud til en af de skønneste og største Pladse, som nogen Hovedstad i Europa kan opvise. Den kaldes enten med det gamle Navn Hallandsaas, eller med det ny Kongens - Nytorv, og, efterat Kjøbenhavn under Christ. IV og følgende Konger saa meget er bleven udvidet, er det nu omtrent Byens Middelpunkt. Pladsen er omgivet med en stor Mængde pragt og smag - fulde Bygninger, hvoriblant Theatret, Charlottenborg Slot, Hovedvagten, det saakaldte Gjesthus, det thtske Palaais, og den saakaldte Svamø - Gaard, som nu er en af Byens anseeligste Herbergergaarde, især fængsle den Forbigaaendes Opmærksomhed. Midt paa Pladsen staaer Kong Christian Vtes Statue til Hest, og ved Siden af Charlottenborg er Canalen, Nyhavn kaldet, den største Del af Aaret tæt proppet af Handelskibe.

Kongens Nytorv 1833

Kjøbenhavns Beskrivelse udgivet Aar 1800

Den Rejsende, som vi have paataget os at ledsage fra den vestlige Ende af Byen til den østlige, føre vi fra Kongensnytorv ind i den lange brede og snorlige Gade, som paa de allerfleste Hjørner fører Navn af Norgesgade, men i daglig tale heder Bredgade.

Et lidet Stykke hen i denne Gade kommer han til St. Anne Plads, som har sit navn af, at der i Nærheden for Reformationen stod et Capel St. Anne til Ære. Denne Plads, der beqvemt kunde tjene til et Amagertorv for dem der boe paa Amalienborg, omgives mod Norden og Østen af stolte Bygninger, mod Vesten af Garnisons eller Vor Herre Zebaoths Kirke, i Sønden viser sig som en Baggrund en Del af den danske Orlogsflode og Magazinerne paa Holmen.

Fra St. Anne Plads af er det som hensattes man i en af Italiens skjønneste Byer. Langs nedad Gaden paa begge Sider af sig har man som en sammenhængende Kjæde af Palæer, der i Pragt og Størrelse kappes med ja overgaae alt hvad man hidtil har seet fra Vesterport af, og i Smag og Elegantse taale Sammenligning med hvilkesomhelst Bygninger i Europa.

Hjørnegaarden paa højre Haand er den af Sandstene fra Stevns Klint opførte Kammerherre Lindenkrone tilhørende Gaard, som sædvanlig foruden Ejeren beboes af en eller anden fremmed Minister.

Skraas overfor, paa Hjørnet af Bredgaden og Dronningens - Tværgade, er den Desmercierske, nu Grosserer P. Erichsen tilhørende Gaard, hvis Facade er forsynet med Uhr. (Hotel Phønix)

Lige før Dronningens Tvergade er det, fordem ber kentinske, nu Schimmelmands Palaids.

Paa det andet Hjørne af Tvergaden er det af Omfang og indvendig Pragt berømte Danneskjoldlaurvigske Palais, som nu ejes og beboes af Kjøbmanden Statsraad Brun. (Moltkes Palæ.)

Kjøbenhavns Beskrivelse udgivet Aar 1800

Hotel Phønix, Bredgade

Det Schimmelmanske Palaids, Bredgade

Det Schimmelmanske Palaids, Bredgade

Moltkes Palæ Bredgade

Kjøbenhavns Beskrivelse udgivet Aar 1800

Skraas overfor paa den anden Side af Gaden ligger det skønne store bernstorfske Palais, som Stadsconducteur Progrossor Narvert og Tømmermester Hallander 1799 afkjøbte de bernstorfske Arvinger for 40,000 Rdlr. De ere nu ifærd med at indrette det til Bopæl for to a tre fremmede Ministre eller andre Familier.

Naar man er denne prægtige Gaard forbi, har man paa sin venstre Haand den endnu ufuldendte Friderichskirke, og paa den højre Friderichsgaden, der gaaer hen til den berømte Frederichsplads (Amalienborg), hvor der Konstens Mesterstykke Frederik den V tes Ridderstatue omgives af de 4 aldeles egale Palladser, som i daglig Tale benævnes Palæer, som de der ere Stadens skønneste Prydelser.

Det Pallads paa hin Side af Frederichsgade paa Hjørnet, som i alle Maader i den udvendige Bygningsmaade lignede det fordum bernstorfske, lod Barom Dehn bygge, og det ejes og beboes nu af Hertugen af Augustenborg.

I den tilgrændsende Tvergade paa venstre Haand seer man det af Kong Frederich IV opbygte Landcadetacademie, og straks overfor haves først det 1783 opførte chirugiske Academie, dernæst det saa veldæge af Kong Friderich V te stiftede Fredericks - Hospital.

Fra Højre mod venstre ses Chirugisk Akademi, Sankt Ansgar Kirke og Frederiks Hospital

Ved Enden af den lange Bredgade har man lige for sig den nydelige med unge Træer beplantede Esplanade, hvis Alleer paa venstre Haand føre til Østerport, men paa højre langs med Siden af Toldbovejen, fore til Toldboden.

Her staar den overraskede Rejsende ved Østersøens Bredde og ved Havnen, som har givet Byen Navn og været Anledning til dens Opkomst, følger med Øjnene Raden af de der liggende aftaklede Krigsskibe, skuer en stor Hoben Handelsfartøjer, som dels ligger for Anker paa Rehden, dels blive halede indenfor eller udaf Bommen, og dels nærme sig for fulde Segl; allevegne spores den Liv og Virksomhed og Travelhed, som er en Følge af en driftig og vidt udbredt Handel.

Paa venstre Haand af Toldboden ligger det med dobbelte Grave og Volde omgivne Kastel Friderichshavn, hvor den Rejsende maa hen, før han kan sige at have passeret Kjøbenhavn endelangs igjennem. Kastellet bestaaer af grundmurede lige efter en Snor anlagte Baraqver med Proviantgaard Tøjhus og deslige. Her er i

Kjøbenhavns Beskrivelse udgivet Aar 1800

Centrum en rummelig Paradeplads, ved hvis ene Ende Kirken og ved den anden Commandantens Hus er beliggende.

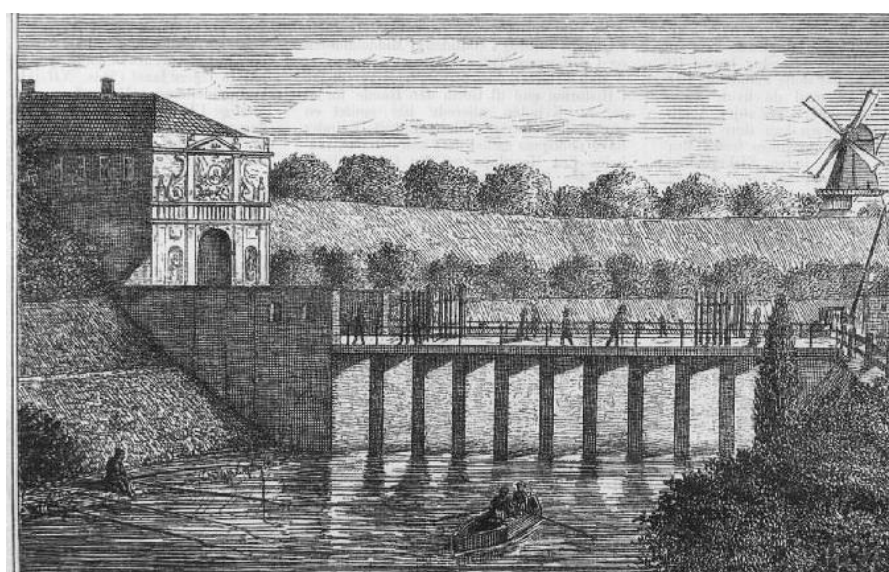
Kastellets yderste Port, som gaaer ud til Marken mod Kalkbrænderiet til, er den Punkt, der begrænder Byens Længde, og her er da Maalet for den Rejsendes første Vandring.

Kastellet Hovedvagten

En Vandring Byen igjennem paa tvers tager sin Begyndelse fra Nørreport, som er Indkørselsport for Rejsende fra Norge og Sverige, og for hvo der kommer fra Sjællands nordre og nordøstlige Side. Disse have en mindre anselig Forstad at passere end de som komme ind ad Vesterport. Paa den saakaldte Nørreport seer man blot en stor anselig Bygning, nemlig Blaagaard med sine Haver of Alleer, hvor der nu er et Skoleholderseminarium for Landsbyskoler, og forresten er der imellem Nørre og Østerport en lang række af Blegdamme, Kjøkkenhaver, Vertshuse, Lysthuse og adskillige Fabriker.

Vejen gaaer over en Bro under hvilken der er Communication imellem Sorte - Sø paa venstre Haand og Peblingsøen paa den højre.

Nørreport

Kjøbenhavns Beskrivelse udgivet Aar 1800

Nørreport er den højeste og anseeligste af Stadens Porte. Fordum laae den lige for Nørregade, men bleve 1671 flyttet herhen, og naar man er igjennem den, kommer man ind i en Gade, som, af det Slot Friderichsborg, der i gamle Dage var Hoffets Sommerresidents, og hvorfra Færdselen faldt her igjennem, har Navn af Friderichsborggaden.

Midt i denne Gade øjner man paa sin venstre Haand det af Christian IV opbygte, nu næstendels to Hundrede Aar gamle Slot Rosenborg.

Friderichsborggaden endes ved Kultorvet eller den Plads, hvor Kulsviervognene fra Skoveggen nordost i Sjælland deres Vahre.

Fra Kultorvet kommer man først til Lille - og strax derpaa til Store - Kjøbmagergade, et vanskabt Ord, som er en forqvaklet Udtale af det obsolete Ord Kjøbmanger som i det gamle Danske betydede en Slagter.

Saaage man træder ind i Store - Kjøbmagergade, har man paa sin venstre Haand det af sin Btgningsmaade saa berømte Runde - Taarn, der, naar man gaar øverst op, giver den ypperligste Udsigt over hele Byen og dens Omegn, mod Vesten og Norden Mark og Skov og Byer, mod øster og sønder Sundet Hveen de skaanske Kyster og Amager.

Paa højre Haand er ligefor Rundetaarn Kannikestræde, som har sit Navn af de der i de catholske Tider boende Kanniker ved den paa Hjørnet af Kannikestrædet og Nørregade beliggende Domkirke, Vor Frue

Kjøbenhavns Beskrivelse udgivet Aar 1800

Kirke kaldet. Kannikestrædet indeholder i sit Skjød næsten alle de til Universitetet henhørende Bygninger og Indretninger, hvoraf det Runde - Taarn, som er et astronomisk Obsevatorium, ogsaa er en Del.

Naar man gaaer fremdeles et Par Skridt frem paa Kjøbmagergade. ligger paa venstre Haand den kongelige Porcellainfabrik. Noget nede i Gaden møder paa højre Haand et Tverstræde Løvstrædet kaldet, som man kan gaae ad om til Graabrødretorv, der i daglig Tale af den der hensatte Ulfeldts Skandstøtte kaldes Ulfeldtsplads, og hvor nogle Slagtere og Fiskeblødere have deres Boder.

Kjøbmagergade

Strax nedenfor Løvstrædet og paa samme Haand er Posthuset eller Generalpostamtets Gaard, hvor de kongelige Postcontoirer for alle ridende og agende Poster holdes. Denne Gaard var tilforn bekendt under Navn af Marskals Gaard, fordi den i Kong Christian den VI tes Tid beboedes af Overhofmarskalken.

Ligeoverfor Posthuset stod Groskanzlerens Gaard eller det Reventlovske Palaids og bagved laae en stor Have.

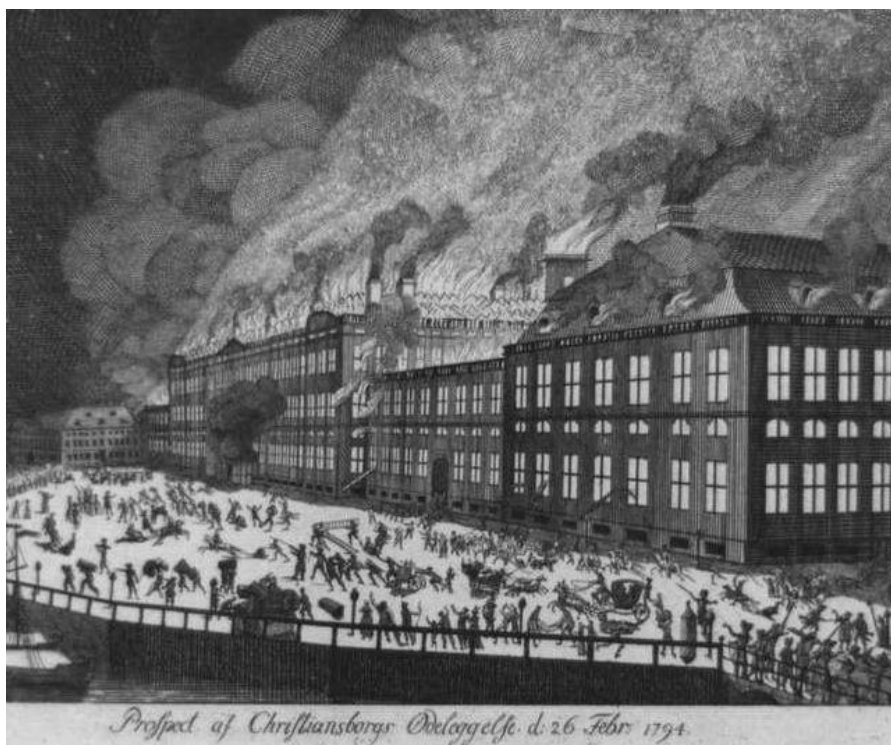
I nyere Tider stod Gaarden og forfaldt, og endelig blev den, tilligemed en høj NMur som vendte ud til Gaden, taget bort, og har gjort Plads for de ny himmelhøje Huse og en ny Tværgade, som har Navn af Kronprintsensgade, og hvori Byens saare almennyttige Institut, det Kongl. privilegerede Adressecontoir, for nærværende Tid er beliggende.

Længere nede i Kjøbmagergade paa samme side som Postgaarden er Hof - eller Ælephant - Apoteket, en meget stor og anselig Bygning, som Inscriptionen over Porten beretter, er bleven af ny opbyggt efter Ildebranden 1728, og som dets nærværende Ejer Professor Becker ikke lidet har forskjønneth.

Ved Kjøbmagergadens Ende befinder Beskueren sig igjen paa Torvet, som tilforn havde Navn af Amagerne, og nu af den derved liggende Højbro kaldes Højbroplads, og som han allerede engang har passeret, da han maalte Byens Længde.

Kjøbenhavns Beskrivelse udgivet Aar 1800

Han gaaer nu over Højbro, og er da paa den med smaa Interimsvaaninger og Detailhandelne Boutiqver bebyggede, fordum rummelige og anselige Slotsplads. Han nyder her tætved det rædsom - imponerende Syn ag Christiansborgslots Ruiner, og maa vel blive eftertænksum ved at see, at den yderste Armod her i Gange, under Trapper, i Vindver, langs op ved Væggene, har klinet sig Værelser of Fjelehytter sammen, og dannet sig Huller og smaa Rum, der i samme grad som Slottet tilforn udmærkede sig ved sin Storhed og Pragt, i samme Grad ved Ringhed og Usselhed stikke af imod Byens øvrige Smukhed og Regelmæssighed.

Som Luerne drev Hoffet ud derfra 1794, saa drev igjen de Luer der i 1795 lagde en Fjerdepart af Byen i Aske, atter de husvilde Fattige herind. Nu da de fleste afbrændte Grunde igjen ere bebyggede, og Slottes overblevne Mure ere bestemte til efterhaanden at istandsættes igjen, at forsynes med Tag, og tjene til adskillige offentlige Anlægs Udførelse, saa kan man vente, at disse Vanziringer, som i deutsche Merkur for Marts 1798 saare passende sammenlignes med Svalereder, snart tages bort og gjøre Plads for smagfulde Anlæg.

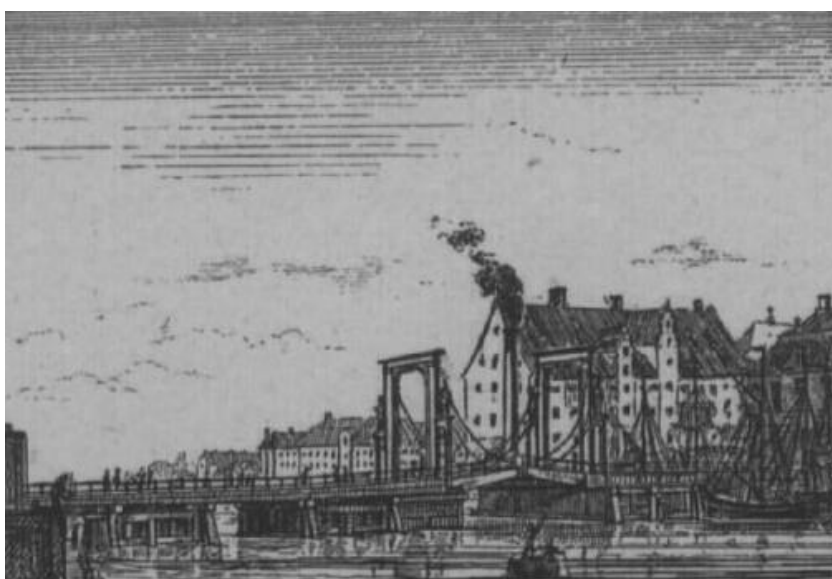
Som Slotspladsen før var og som den snart igjen vil blive, var det en af de Pladse i Byen, som skaffede Øjet og Indbildningskraften den rigeste og mest varierte Nydelse. - Man har, naar man kommer fra Højbro af, først da Christiansborg paa sin højre Haand. Lige for sig a) en store Cancelliebygning, hvor Landets vigtigste Collegier havde deres Sæde; b) den ny Banke, som er saa massiv en Stenbygning, at den lader at kunne trodse en Ildebrand; og c) den i gotisk Smag af Christian IV opførte Børs. Paa venstre Haand er med smaa Handelsskibe bedækker Kanal, og paa hin Side samme Holmens - eller Søetaternes Kirke, samt de endnu tilbagestaaende Levninger af Holmens od admiralitetsbygningerne, hvorfra Luerne 1795 gik ud at fortære Kjøbenhavn. Fra Slotspladsen af kaldes Vejen enten neden under eller igjennem den med meget Billedhuggerarbejde og to skønne Portaler prydede 406 Fod lange Børs.

Kjøbenhavns Beskrivelse udgivet Aar 1800

Børsen og Holmens Kirke ca. 1890

Derpaa har man paa sin højre Haand en Række private Bygninger, som kaldes Nybørs. Her støder man saa strax paa Knippelsbro, der efter en Beretning i Scheels Krigshistorie har sit Navn af en fordum i Nærheden derved boende Mand, navnlig Hans Knip. Denne Bro imellem Sieland og Amager er anlagt 1620 og grundfæstet paa Stenkar eller Samlinger af store Tømmerstokke opfyldte med Sten, et Anlæg som formedelst Havets her overmaade stride Strøm maa have mødt ubeskrivelig megen Vanskelighed.

Knippelsbro

Nu have vi da ledsaget den nysankomne Rejsende til den Del af Hovedstaden, som har det specielle Navn Christianshavn. Den røber strax ved sit Anlæg sin yngre Alder, da alle Gaderne ere lige og overskjære hinanden i rette Vinkler. Uagtet her er to af Hovedstadens smukkeste Kirker, og her ikke heller er Mangel paa store offentlige Bygninger og Privates prægtige samgfulde Gaarde, saa er dog denne Del af Byen i det Hele taget dem mindst anselige. Den savner det Forskjønnelsesmiddel, de to store Ildebrande 1728 og 1795, som saa uendelig har opflinket og pyntet paa det gamle Kjøbenhavn, men som ikke strakke sig til Christianshavn.

Den første Gade paa Christianshavn kaldes Brogaden eller Langebrogaden, hvilket Navn maa hidledes derfra, at Knippelsbro, ifølge Paludans Bemærkning i Christianshavns Beskrivelse Pag. 32 - 33, har hedt

Kjøbenhavns Beskrivelse udgivet Aar 1800

Langebrogade, indtil hin meget længere, der strækker sig 220 Alen over Havet fra den yderste Opfyldning paa Christianshavn ved Appelbyes Plads til Opfyldningen ved Blaataarn og Kongens Bryghus, blev byggt 1686.

Fra Brogaden støder man paa en Tværgade Strand, gaden kaldet, hvori foruden andre anseelige Bygninger ligger det for Kjøbenhavn, som Handelstad, saa uendelig vigtige asiatiske Compagnies Hus, som bestaaer foruden en rummelig Plads af to store symmetriske ved en Port med hinanden forbundne Bygninger, hvoraf den ene tjener til Contoirer, Direktionsværelser, og Interessenternes Forsamlingssal, den anden til Oplag før allehaande ostindiske og chinesiske Vare.'

Tæt op til Compagniets Bygninger paa venstre Haand støder den til Krigsskibenes Reparation i Christian VI's Tid indrettede berømte Dokke.

Forresten maa man, for med sin Rejsende at kunne naae det foresatte Maal - Hovedstadens yderste Pynt mod Sønden - istedenfor at opholde sig længe ved disse to paa venstre Haand beliggende nysnævnte Mærkværdigheder, gaa tilbage i Strandgaden, hvor man da seer Friderichs tydkse Kirke lige for sig, og har, kort foran den, paa sin venstre Haand en Gade kaldet Lilletorvgaden; derfra har man over Torvet og igjennem Store - Torvegaden den ligeste Linie for sig indtil sin Banes Ende. Det som paa denne Vej især falder at lægge Mærke til, er ved Enden af Overgaden neden Vandet, Artilleriets Laboratorium, og paa Torvet Tugt og forbedringshuset, som i daglig Tale endnu bærer sit gamle Navn Børnehuset, der indtager en hel Quadrant af Christianshavn, saa alle dets 4 Sider vende ud til Gader. Hovedbygningen, som beboes af Inspecteur og Præst, og hvori der er Kirke og Direktionssal Arbejdsstuer o. s. v. vender ud mod Torvet.

Kjøbenhavns Beskrivelse udgivet Aar 1800

Torvet støder blant andre Gader ogsaa til Overgade over Vandet, i hvis yderste Ende paa venstre Haand man seer Søqvæsthuset, en af Staden vigtigste veldædige Stiftelser.

Imellem Dronningensgade og Printsensgade ligger Vor Frelseres Kirke, som vender udad mod St. Annagade. Den er en af de smukkeste i Kjøbenhavn, og dens Taarn udmærker sig ved sit særdeles konstige Spir. Det bestaaer nemlig i en Vindeltrappe, som i en Spirallinie bliver smallere og smallere, og som man kan i al Sikkerhed gaae opad i fri Luft til det allerøverste.

Ligeoverfor Kirken, i sydvest for den er Veterinairskolen.

Den Tvergade næst efter Printsensgade har Navn af Amagergade, og umiddelbart derpaa kommer man til Amagerport, som er Kjøbenhavns Ende mod den kant, og som var Maalet hvortil vi sigtede.

Vor Frelser Kirke og Amager Port

Kjøbenhavns Beskrivelse udgivet Aar 1800

